

Стан і перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку машинобудівної галузі промисловості України

Для аналізу інноваційно-інвестиційного розвитку нами були обрані підприємства машинобудівної галузі промисловості. Даний вибір не є випадковим. Машинобудування є базовою, основною галуззю у структурі народного господарства будь-якої країни світу. Воно визначає діяльність значної кількості галузевих структур, таких як, паливно-енергетичний комплекс, будівельний, хімічний та нафтохімічний, транспортний, тощо. Від рівня розвитку даної галузі залежать найважливіші питомі показники валового внутрішнього продукту (матеріаломісткість, енергомісткість) і, як наслідок, конкурентоспроможність виробленої продукції.

Слід підкреслити: незважаючи на те, що машинобудівна промисловість є однією з найважливіших галузей, на сьогодні в Україні вона знаходиться у досить тяжкому становищі. Впродовж останнього двадцятиріччя попит на продукцію цих підприємств стійко знижувався. Відсутність інвестиційних можливостей у підприємств-споживачів даної продукції не дозволяла їм витратити значні кошти на оновлення обладнання, що в свою чергу, поставило у тяжкі умови підприємства машинобудування. Якщо раніше функціонували налагоджені виробничі зв'язки, то тепер підприємства були змушені самі шукати замовників на власну продукцію. При цьому найбільш важким завданням у період тотальних неплатежів ставав пошук платоспроможних замовників. У цих умовах знизився рівень використання виробничих потужностей, старішало обладнання й технології, але на їх оновлення не було коштів. Виникло замкнене коло: підприємства машинобудування не могли реалізувати свою продукцію, а споживачі збільшили імпорт аналогічної продукції з інших країн [1]. У 2006-2008 роках ситуація почала дещо покращуватися: підприємства налагоджували нові зв'язки, в них з'являлися постійні замовники. Але такі важливі проблеми, як оновлення парку обладнання, вирішувалися тільки на поодиноких підприємствах. Світова фінансово-економічна криза 2008 р. поглибила невирішені проблеми та тим самим нанесла машинобудівним підприємствам важкий удар. Внаслідок, почалися масові скорочення кадрів, багато підприємств збанкрутували та припинили діяльність.

Таким чином, підприємства машинобудівної галузі знаходяться у глибокій кризі. Тому представникам органів державної влади, підприємцям та науковцям необхідно якнайшвидше активізувати свою діяльність для покращення положення.

Слід підкреслити основні проблеми галузі:

- ✓ низький рівень платоспроможного попиту на окремі види продукції машинобудування, скорочення попиту на складну техніку, виготовлену з використанням високих технологій;
- ✓ значне зниження рівня використання виробничих потужностей у зв'язку з падінням споживчого попиту;
- ✓ низька конкурентоспроможність продукції та технологій, що призвело до збільшення імпорту;
- ✓ відсутність у підприємств значної кількості оборотних засобів для проведення модернізації виробництва та освоєння нових технологій;
- ✓ відсутність механізму підтримки експорту та захисту необґрунтованого імпорту машин та обладнання;
- ✓ високий рівень кредитної та податкової заборгованості підприємств;
- ✓ недостатньо розвинута система лізингу [1].

Вищенаведені проблеми є загальними. Вони притаманні майже всім країнам СНД.

На конференції, що проводилася Хмельницьким національним університетом в смт. Лівадія у травні 2011 р. багато говорилося про інновації, особливо у машинобудівній промисловості. Вважаємо за потрібне звернути увагу на висловлювання О.О. Орлова. Він за-

значав, що галузь машинобудування пов'язана із виробництвом засобів виробництва, тому створює *вузьке коло споживачів продукції*. А це, в свою чергу, зумовлює особливий механізм формування ціни товарів. О. Б. Мних у своїй доповіді підкреслила, що монополісти не активні до інновацій. Серед машинобудівних підприємств Одеської області значна кількість підприємств-монополістів (наприклад, ПАТ «Будгідравлика»). Є ймовірність, що цей чинник також погіршує ситуацію з інноваційною активністю.

Більш наглядно можна проаналізувати стан машинобудування в Україні та Одеській області, якщо звернути увагу на рентабельність операційної діяльності підприємств. За допомогою даних Державного комітету статистики України та Головного управління статистики в Одеській області [2], [3], складемо таблицю 1.

Таблиця 1

Рентабельність операційної діяльності підприємств машинобудування України та Одеської області

Галузь	Україна			Одеська область		
	2008	2009	2010 січень-вересень	2008	2009	2010 січень-вересень
Результат від операційної діяльності, млн. грн.						
Машинобудування	4873,7	5577,5	5719,0	23,21	60,45	72,94
Витрати операційної діяльності, млн. грн.						
Машинобудування	169686,5	119043,2	103659,5	3599,15	2856,18	1596,79
Рівень рентабельності (збитковості), %						
Машинобудування	2,9	4,7	5,5	0,6	2,1	4,6
У т.ч., виробництво машин та устаткування	2,8	5,0	5,3	2,4	-2,0	0,9
Виробництво електронного, електричного та оптичного устаткування	5,8	8,9	5,0	-2,5	5,2	8,4
Виробництво транспортних засобів та устаткування	1,7	1,1	6,0	3,0	2,5	1,9

Так, можемо розглянути картину за останні 3 роки. Як це не дивно, у цілому по галузі спостерігається ріст рівня рентабельності операційної діяльності машинобудівних підприємств на обласному та загальнодержавному рівні. Слід підкреслити також абсолютне збільшення показників результату від операційної діяльності та зменшення витрат операційної діяльності у грошовому вираженні. Складно сказати, що призвело до подібної ситуації. На нашу думку, це може бути результатом згортання машинобудівними підприємствами неприбуткових напрямів виробництва, що призвело до зменшення витрат. Також внаслідок фінансово-економічної кризи багато слабких підприємств припинили своє існування, що теж істотно вплинуло на значення показника рентабельності по галузі. Отже, бачимо, що ситуація непогана, краща ніж в цілому по промисловості (у 2010 р. рентабельність промисловості 3,8% та 0,1% відповідно в Україні та Одеській області). Маємо надію, що машинобудування стане провідною галуззю у розвитку промисловості за умови збереження тенденції.

Література

1. Обзор отрасли: машиностроение. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.valverus.info/2007/05/15/mashinostroenie.html>
2. Державний комітет статистики України. Розділи: Статистична інформація. Промисловість, соціально-економічний розвиток регіонів України (реальний сектор), інвестиції та будівельна діяльність, наука та інновації. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Головне управління статистики в Одеській області. Розділи: Статінформація. Промисловість. Наука та інновації. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>